

ושננתם

בשבילי האורות של תורות
הנגלה והנסתר המשולבים

תענית אסתר תשפ"ג ירושלים.

אליהו רוזמרין. ירושלים עיה"ק תובב"א

ביאור חדש לשלושה 'הלכות' שבנזיר

במשניות נזיר מסרו לנו התנאים שלושה דינים שנראים פלאיים, וטרם שנביא את שלושתם נקדים הקדמה קצרה:

תורתנו הקדושה (בפרשת נשא) מפרטת באריכות את דברי ימי הנזיר ומנהגיו, בין פרטי הדינים של הנזיר, מצוי דיני הנזיר כאשר הוא משלים את ימי נזירותו שעליו להקריב שלושה קרבנות, חטאת עולה ושלמים.

הלכה למשה מסיני, שחמש חטאות יש שאי אפשר להקריבן, אלא ירעו עד שיסתאבו, וסי' מנם **כשמתו** (כפרו שנתה מתו תמורה ולד), ופרטי דיניהם מתבארים בפרק רביעי של מסכת תמורה, כשם שחמש חטאות אי אפשר להקריבן, כך אם הופרשו מעות לחטאת בתנאים הללו של חמש חטאות, אין קונים בהם חטאת אלא ילכו הדמים לים המלח (ראה: תוספתא מעילה א ה, נזיר כד. תמורה כב:).

משנתינו במסכת נזיר מחדשת שלושה חידושים סתומים במסכת נזיר:

- א. **מפריש מעות סתומים ומת.**
- ב. **האיש מדיר את בנו בנזיר.**
- ג. **האיש מגלח על נזירות אביו.**

א. **מפריש מעות סתומים**

המשנה הראשונה (כד:): דנה באשה שהפרישה מעות לשלושה קרבנות נזירותה, אבל לא יחדה איזה חלק מן המעות מיועדים לכל קרבן, מעות אלו נקראים 'מעות סתומים', ועל כך מבואר במשנה **'היו לה מעות סתומים יפלו לנדבה'** כלומר בניגוד להלכה הקבועה, שמעות של חטאת שאינו ראוי להקרבה מולכים לים המלח, כאן הדיון שונה וקונים במעות קרבנות נדבה שניתנים על המזבח, והם נקראים בלשון חכמינו 'קִיץ המזבח' (דין זה מופיע במשניות פעם נוסף במסכת מעילה דף יא.).

הוראה מחודשת זו של התנאים, נידונה על ידי רבותינו ראשוני אמוראי ארץ ישראל רבי יוחנן וריש לקיש (כה.), כאשר האמוראים תמהים על הוראה זו **'והלא דמי חטאת מעורבין בהם'** כלומר ואם כן דינם להולכה לים המלח, ומה פשר דין זה שלוקחים בהם קרבנות לקיץ המזבח, בפיי' רוש הוראה זו נחלקו רבותינו, רבי יוחנן אומר **'הלכה היא בנזיר'** כלומר כך התקבל הלכה למשה

מסיני ולא פירשו רבותינו טעם לדבר, ריש לקיש אומר שדין זה נלמד מן הפסוק (ויקרא כב יח) **'לכל נדריהם ולכל נדבותם'** ומתיבת 'כל' מרבים גם דין זה מחודש זה של מעות סתומים, רבותינו הראשונים (בסוגיא שם) מתייגעים לפרש מהיכן למדו חכמינו דין זה מהפסוק.

רבותינו האמוראים בדור השלישי והרביעי, דנו בהרחבה בפרטי הלכה מחודשת זו של 'מעות סתומים', ותמצית הדיונים הם עד כמה רחבה היא הלכה זו של מעות סתומים, והדין האמוראי נסוב על שני ספיקות. **א: לשון ההקדשה. ב: מהות ההקדשה.** כלומר הדין הראשון הוא (כו.) האם כשאומר על מעות מסוימים **'אלו לחטאתי ולעולתי ולשלמי'**, האם עדיין המעות מוגדרים כ'**סתומים**' או שמא לשון זה כבר נחשב **'מפורשים'**, ויתכן אפילו יותר, שאפילו לשון סתומה שאמר **'אלו לחובתי'** זה כבר מוגדר כ'**מפורשים**' (שני לשונות בגמרא שנמסרו בשם רב אשי). **ב:** הדין השני הוא (כו:) האם דין נאמר דווקא כשהקדיש **'מעות'**, או שמא אפילו **'בהמה בעלת מום'** נחשבת כסתומה (ר' נחמן), ויתכן שאפילו **'נסכא'** נחשבת כסתומה (ר' נחמן בר יצחק), וכן דנו **'בסואר של קורות'** האם נחשבת כסתומה.

הלכה עמומה זו, נשאת לכאורה פלאית בגמר הסוגיא, כאשר הלומד תמה בהבנת הלכה זו ששנינו **שמעות סתומים** נופלים נדבה, והם מעות של חטאת היחידים שניצולים מדין החמור של 'לכו לים המלח', כאמור רבותינו התנאים כמעט ולא הרחיבו בטעם הדין הזה ובפרטיו, וגם כאשר זכינו למשנתם של רבותינו האמוראים מבית מדרשם של רבותינו שבארץ ישראל ר' יוחנן וריש לקיש ועד רבותינו שבבל ר' נחמן ור' נחמן בר יצחק ור' אשי, עדיין הדברים נעלמים בשורשם וטעמיהם.

בקצרה: רבותינו התנאים חידשו לנו דין 'מעות סתומים' יפלו לנדבה, רבותינו האמוראים הרחיבו גבולות דין זה, אולם לא פירשו לנו רבותינו שורש דין זה וטעמו.

אריך אנפין - והנזיר

בעזרת השם יתברך נציע הסבר ששאוב מתורתו של רבי שמעון בר יוחאי **באדרא רבא** (שמופיע בזוהר הקדוש פרשת נשא), לצורך הבנת הדברים נקדים: שני חיבורים קיימים בספר הזוהר הקדוש, בהם מתואר בציוריות מופלאה את הכינוס של רבי שמעון ותלמידיו בזמן שהתאספו לתקן ולקשט את **השכינה העליונה**, חיבורים אלו נקראים בשמות **אדרא רבה** (הכינוס הגדול) ו**אדרא זוטא** (הכינוס הקטן), באדרות הללו קיימים מונחים והמחשות מופלאים שהם ייחודיים לאדרות ולא מופיעים בזוהר הקדוש במקומות נוספים, כאשר רבי שמעון ותלמידיו מטביעים מונחים חדשים בהבנת והמחשת **העולמות העליונים**, ולכך נתייחס במאמר זה (חובה לציין, כפי שהוזכרו רבות על ידי רבותינו הקדושים, שכל התארים והציורים שאנחנו מציינים בהם את העולמות העליונים, אינם באמת דמיות כפשוטם, אלא מונחים רוחניים שאינם ניתנים להשגה לשכל גשמי, וכל ההמחשות והציורים אינם נכתבים אלא כדי לתת המחשה לשכל וללב, כדי להתקרב בהם לעולמות הנעלים והזכים, על ידי טהרת המחשה והלב).

באדרא רבה מוטבע המושג של **פרצוף**, כלומר: בניגוד לשפה המדוברת בחכמת הקבלה בו ממחישים את הכוחות הרוחניים **בספירות**, הרי שכאן ממחישים את כוחות הרוחניים **בפרצופים**, המחשה זו כביכול מציירת לנו את הכוחות הרוחניים והעולמות העליונים במונחים של **פרצופים**.

שאנחנו רגילים לראות בעולמנו הגשמי, וכשם שהכוחות הרוחניים מטבעים בפרצופים כך הם מפורטים לאיברים שאנחנו מורגלים בהם בעולמנו.

רבי שמעון והחברים מוסיפים לתאר, שהכוחות הרוחניים מורכבים מחמשה פרצופים, כלומר: האדם המרכזי שמעתה נקרא לו **פרצוף**, מוקף סביבו בעוד **ארבעה פרצופים**, להמחשת הענין נתבונן במשפחה שאנחנו מכירים בעולמנו, המשפחה מורכבת, **א: סבא** ו**סבתא, ב: אמא** ו**אמא, ג: בעל, ד: אשה**, כך הם פני הדברים ב**פרצופים העליונים**, כאשר המשפחה הרוחנית בנויה בפירוט דלהלן: **א. הסבא** של המשפחה, שנקרא **אריך אנפין** (פרצוף גדול). **ב. אבא. ג. אמא. ד. הבן**, שהוא האדם המרכזי, שנקרא **זעיר אנפין** (פרצוף קטן). **ה. אשתו של האדם**, שנקראת **נוקבא** (הנקיבה), כאמור בפרצופים הרוחניים לא קיים סבא וסבתא אלא פרצוף מאוחד שנקרא אריך אנפין.

מעתה נוכל להבין את שפתם של רבי שמעון והחברים, כאשר הוטבע בתודעתנו שגוף האדם הגשמי שאנחנו רואים בעינינו, הוא בעצם **כפיל** של אדם רוחני שאינו נראה בעינינו הבשריות, לכך כל הווי החיים של האדם הבשרי שאנחנו רואים בעינינו, אינה אלא כפילות חיים של האדם הרורי חני הבלתי נראה, בזוהר הקדוש מצויר האדם הרוחני כשוכן בעולמות עליונים, והזוהר הקדוש מבאר בהרחבה שמבנה האדם הרוחני הוא, רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה.

בתיאור מדהים ומפורט ביותר זוכה הפרצוף **אריך אנפין** לאורך האדרא רבה, כאשר רבי שמעון והחברים מגלים לכל את הסודות הטמירים והנעלמים של **אריך אנפין**, כאמור אריך אנפין שהוא הסבא של המשפחה, הוא הפרצוף החשוב והמובחר מכולם, ראשו של אריך אנפין הוא המקום הגבוה ביותר שהאדם הגשמי מסוגל להבין, למעלה ממדרגה זו הם בחינות **מכוסות** מהאדם הגשמי, ובפי הנביאים הרי שמפרצוף אריך אנפין ולמעלה **עין לא ראתה אלוהים זולתך**.

במאמרנו נתמקד בחלק המוח שנמצא בראשו של **אריך אנפין**, כאשר רבי שמעון והחברים באים לתאר את המוח של אריך אנפין, ניכר שהם הסתירו יותר ממה שגילו, כאשר ההשראה בין השורות הוא שאותו מקום נעלם וגנוז ובקושי אפשרי לדבר עליו. וזה לשון האדרא (**אדרא** רבה דף קכח): **'בחללא דגולגלתא קרומא דאוריא דחכמתא עלאה סתימאה'** תרגום: 'בחלל הגולגולת, קיים קרום אור, ששם החכמה העליונה הסתומה', חכמה זו של אריך אנפין נקראת בפי המקור בלים **חכמה סתימאה**, חכמה סתימאה הוא המוח שגנוזים בו כל הפרצופים המשתלשלים אחריו, המוח הנעלם הזה אחראי לכל המציאות כפי שאנחנו חווים אותה, גדולי רבותינו שבצפת הרמ"ק והאר"י הרבו לתאר ולבאר את המושג העליון והנעלם **מוחא סתימאה**.

בקצרה: באדרא רבא מגלה רבי שמעון הבנה חדשה במהות הספירות העליונים כאשר מצייר אותם כ'פרצופים',

רבי שמעון והחבריא מגלים לנו שחמשה פרצופים הם המשפחה המרכיבה את העולם הרוחני,

והאדרא רבא ברובו מוקדש לכבודו של הפרצוף המובחר אריך אנפין.

המשך יבוא בשבוע הבעל"ט